

O književnosti

Devetnajsto stoletje je bilo čas zmagovitega meščanstva in vse je bilo v znamenju novih izumov in civilizacijskega napredka.

Umetniki tega časa, realisti in naturalisti, so v ospredje postavljali predvsem idejo in zakone stvarnosti. Pojavili pa so se umetniki, ki so temu nasprotovali.

Ti umetniki so sami sebe imenovali novi romantiki, simbolisti in dekadenti (dekadenca = propad; bili so ponosni na svojo drugačnost). Združevalo jih je ново pojmovanje lepote (lepota navideznih svetov, domiščljije in sanj), ki jim je bila bliže kot dolgočasna, vsakdanja stvarnost do katere so čutili odpor.

Nova romantika, dekadenca in simbolizem (= smeri konca 19. stoletja) so se kot literarne smeri začele pojavljati po letu 1850 in so na začetku obstajale hkrati z realizmom in naturalizmom.

Imajo kar nekaj **skupnih značilnosti**.

- Izrazito so nasprotovale realizmu in naturalizmu. Predstavniki te smeri so oprekali temu, da umetnost posnema naravo, saj so bili prepričani, da narava posnema umetnost.
- Zelo so poudarjale pomen larpurlartizma in esteticizma. Pravili so, da lahko estetsko postane vse, tudi to, kar je domnevno grdega in zlega.
- Do skrajnosti so izpostavljale nasprotje med izjemnim posameznikom in stvarnostjo oz. banalno in pritlehno družbo.

Razlika med smermi konca 19. stoletja se kaže prav v različnem pojmovanju izjemnosti posameznika, ki je izločen iz družbe (= prekleti pesnik).

- Za **ново romantiko** je posameznikova izjemnost v lepoti njegove duše, torej v dragocenosti njegovih doživetij, občutij, razpoloženj, kar se v delih kaže preko bogatih slogovnih sredstev.
- Za **dekadenco** je posameznikova izjemnost predvsem v njegovi telesni ali čutni sferi in v njegovi dojemljivosti za najrazličnejše čutne dražljaje. Značilni so motivi omame, spleena, dendizma, lepote, zavračanja narave, in ustvarjanja navideznih svetov.
- Za **simbolizem** je posameznikova izjemnost v njegovi duhovni zmožnosti, da vzpostavi stik z globjo duhovno resničnostjo, ki ima značaj nečesa božjega. Ta je posamezniku dostopna samo po mistični poti, po poti intuicije ali šestega čuta.

Smeri konca 19. stoletja so marsikdaj posegle po posebnem impresionističnem slogu oblikovanja, za katerega je značilno podajanje trenutnih vtisov.

Književnost nove romantike, dekadence in simbolizma se je najprej pojavila v Franciji. Za začetnika velja Charles Baudelaire, njegova izhodišča so nadaljevali Verlaine, Rimbaud in Mallarmé. Razširila se je tudi v Anglijo (Oscar Wilde), Nemčijo, Italijo in v slovanske dežele. Smeri konca 19. stoletja so dosegle vrh v letih 1880 – 1900, zaton pa v prvem desetletju 20. stoletja.

POJMI

Esteticizem-je pojmovanje, da umetnost in lepota nista samo nekaj avtonomnega, ampak sta tudinekaj vrednostno najvišjega in najpomembnejšega.

Dandyjevstvo-(angl. »dandy«) dandyji so bili elegantni in ekscentrično oblečeni mladi ljudje.

Hermetično-poimenujemo tisto, kar je skrivnostno ali težko dostopno.

Intuitivizem-(= **intuicionizem**)pravi, da je resnično spoznanje možno le spomočjo intuicije oz. šestega čuta

Iracionalizem-filozofska smer, ki zavrača naziranje, daje edini vir spoznanja razum, neodvisen od čustev, pravi, da je osnova vsega nerazumsko naključje.

Larpurlartizem-(fr. »l`art pour l`art) pomeni »umetnost zaradi umetnosti«, torej je umetnost nekaj neodvisnega, je avtonomna.

Pesem v prozi-besedilna vrsta kratkega obsega, napisana je v ritmizirani prozi in je izrazito lirski. Značilne so številne figure, bogata metaforika in čustvena zaznamovanost.

Prekleti pesniki-(Verlaine) pesniki, ki jih uradna književnost ne priznava, ker so nekateri živeli **bohemsko življenje** (življenje iz rok v usta, na družbenem obrobju).

Sinestezija-(»slišanje barv«) poseben tip metafore, ki združuje razne čutne zaznave, npr. sladke barve.

Spiritualizem-filozofska smer, ki ima duha za edino pravo bit in za osnovo vsega dogajanja

Spleen-angleška beseda, ki v prenesenem pomenu pomeni svetobolje, melanholijo, odpor do vsega.